

INGLIZ TILINI O'QITISH VA BAHOLASHNING XALQARO
STANDARTLARI**Student of Uzbek National Pedagogical University**

Ikromaliyeva Shahzoda Akmaljon qizi

Scientific supervisor:

Teacher of Uzbek National Pedagogical University

G'aybullayeva Xatira Murodjonovna

Annotatsiya

Maqolada ingliz tilini o'qitish va baholashda qo'llaniladigan xalqaro standartlarning mohiyati va ahamiyati yoritiladi. CEFR tizimi hamda xalqaro baholash mexanizmlarining ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, CEFR, baholash standartlari, kompetensiya, til ta'limi.

Annotation

The article examines international standards for teaching and assessing English, with particular focus on the CEFR framework and assessment systems.

Keywords: English language, CEFR, assessment standards.

Аннотация

В статье анализируются международные стандарты обучения и оценки английского языка и их значение в образовательном процессе.

Ключевые слова: английский язык, CEFR, международные стандарты.

Zamonaviy globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro muloqot, ta'lim, ilm-fan va texnologiyalar sohasida asosiy aloqa vositasi sifatida shakllandi. Shu sababli ingliz tilini sifatli o'qitish va uni to'g'ri baholash masalasi barcha ta'lim tizimlari uchun dolzarb vazifaga aylandi. Til o'rganuvchilarning bilim darajasini aniq, adolatli va

xalqaro miqyosda tan olinadigan mezonlar asosida baholash ehtiyoji xalqaro standartlarning yaratilishiga sabab bo'ldi.

Xalqaro standartlar til ta'limida yagona yondashuvni ta'minlab, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini umumiy mezonlar asosida baholash imkonini beradi. Ayniqsa, CEFR tizimi ingliz tilini o'qitish metodikasi va baholash jarayonida muhim ahamiyat kasb etmoqda [1]. Ushbu tizim asosida ishlab chiqilgan o'quv dasturlari ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Xalqaro standartlar til ta'limidagi muammolarni bartaraf etish maqsadida ishlab chiqilgan. Avvalgi yillarda har bir davlat o'z baholash tizimiga ega bo'lganligi sababli, til darajalarini solishtirish qiyin bo'lgan. CEFR tizimining joriy etilishi ushbu muammoni hal qilishga yordam berdi [2].

CEFR til o'rganuvchilarning bilim darajasini oltita bosqichga ajratib, har bir bosqich uchun aniq kompetensiyalarni belgilaydi. Bu esa o'qituvchilarga dars maqsadlarini to'g'ri belgilash va o'quvchilarning rivojlanishini bosqichma-bosqich nazorat qilish imkonini beradi. Natijada ta'lim jarayoni tizimli va rejalashtirilgan holda tashkil etiladi. Til kompetensiyasi faqat grammatik bilimlar bilan cheklanib qolmaydi. U kommunikativ kompetensiya, ya'ni tilni real vaziyatlarda to'g'ri va samarali qo'llay olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Xalqaro standartlarda tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalari asosiy baholash obyekti sifatida qaraladi [3]. Baholash mezonlarining aniq belgilanishi o'quvchilarga o'z bilim darajasini mustaqil baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun ham o'quvchilarning qaysi ko'nikmalari sust rivojlanganini aniqlash osonlashadi. Bu esa ta'lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

IELTS va TOEFL imtihonlari ingliz tilini akademik va professional muhitda qo'llash qobiliyatini baholashga qaratilgan. Ushbu imtihonlar dunyoning ko'plab oliy ta'lim muassasalari tomonidan tan olinadi va til bilimining ishonchli ko'rsatkichi hisoblanadi [4]. Mazkur testlarning afzalligi shundaki, ular baholashda standartlashtirilgan mezonlardan foydalanadi. Bu esa natijalarning adolatli va shaffof bo'lishini ta'minlaydi. Shu sababli xalqaro baholash tizimlari o'quvchilarning ta'lim va kasbiy faoliyatida muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy til o'qitishda kommunikativ yondashuv yetakchi metod hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning muloqotga kirishish, fikr almashish va muammoli vaziyatlarda til vositalaridan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. CEFR tizimi aynan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan [5].

CEFR asosida olib borilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashga undaydi va ularni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlaydi. Natijada ingliz tili o'rganish jarayoni yanada samarali bo'ladi. Xalqaro standartlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimni chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Baholashning aniq mezonlari o'quvchilarda mas'uliyat hissini shakllantiradi va ularni o'z ustida ishlashga undaydi [6]. Shuningdek, xalqaro standartlar o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar dars jarayonida zamonaviy metodlardan foydalanishga intiladi, bu esa umumiy ta'lim sifatining oshishiga olib keladi.

Ingliz tilini o'qitish jarayonida baholash turli shakllarda amalga oshiriladi. Xalqaro standartlarda baholashning diagnostik, formatif va summativ turlari ajratib ko'rsatiladi. Diagnostik baholash o'quvchilarning boshlang'ich bilim darajasini aniqlashga xizmat qilsa, formatif baholash o'qitish jarayonida ularning rivojlanishini kuzatishga yordam beradi. Summativ baholash esa ma'lum bir bosqich oxirida o'quvchilarning umumiy natijalarini aniqlash uchun qo'llaniladi. [7] CEFR asosida tashkil etilgan baholash tizimlarida formatif baholashga alohida e'tibor qaratiladi. Bu yondashuv o'quvchilarning xatolarini o'rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilishga imkon beradi hamda ularni o'z ustida ishlashga undaydi. Natijada baholash jazolovchi vosita emas, balki rivojlantiruvchi mexanizmga aylanadi.

Xalqaro standartlarga asoslangan ingliz tili ta'limida o'qituvchining roli sezilarli darajada o'zgaradi. An'anaviy yondashuvda o'qituvchi asosiy axborot manbai bo'lgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u yo'naltiruvchi va fasilitator vazifasini bajaradi. O'qituvchi o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga, muloqotga kirishishiga va faol ishtirok etishiga sharoit yaratadi [8]. Shuningdek, xalqaro standartlar o'qituvchidan baholash mezonlarini to'g'ri qo'llash, shaffof va adolatli baholashni ta'minlashni talab

etadi. Bu esa o'qituvchining doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, metodik va baholash kompetensiyasini rivojlantirib borishini taqozo etadi. CEFR va boshqa xalqaro standartlarga asoslangan darslar maqsadga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi. Har bir dars uchun aniq o'quv natijalari belgilanadi va ushbu natijalar baholash mezonlari bilan uzviy bog'lanadi. Bu esa o'quvchilar uchun ta'lim jarayonini tushunarli va izchil qiladi[9]. Dars jarayonida juftlikda ishlash, guruhli topshiriqlar, rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlarga asoslangan mashqlar keng qo'llaniladi. Bunday faoliyatlar o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi va kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi. Kelajakda ingliz tilini o'qitish va baholash jarayonida xalqaro standartlarning ahamiyati yanada ortib borishi kutilmoqda. Ta'lim tizimlarining globallasuvi, akademik mobillik va xalqaro hamkorlikning kengayishi yagona baholash mezonlariga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiradi. Shu nuqtai nazardan, xalqaro standartlarni ta'lim jarayoniga chuqur integratsiya qilish o'quvchilarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Ingliz tilini xalqaro talablar asosida o'rganish o'quvchilarning global maydonda muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitish va baholashning xalqaro standartlari zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. CEFR, IELTS va TOEFL kabi tizimlar til kompetensiyasini rivojlantirish va baholashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu standartlarning tatbiqi o'quvchilarning bilim darajasini xalqaro miqyosda baholash, ularni raqobatbardosh va mustaqil fikrlaydigan shaxslar sifatida tarbiyalash imkonini beradi. Shuningdek, ular o'qituvchining metodik kompetensiyasini oshirishga, darslarni maqsadga yo'naltirilgan va tizimli tashkil etishga yordam beradi.

Xalqaro standartlar asosida olib boriladigan ta'lim jarayoni o'quvchilarda tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi, kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi va real hayotiy vaziyatlarda tilni samarali qo'llashga tayyorlaydi. Shu bilan birga, baholashning aniq va shaffof mezonlari o'quvchilarni o'z bilim darajasini mustaqil baholashga, o'z ustida ishlashga va uzluksiz rivojlanishga undaydi.

Natijada, ingliz tilini o'qitish va baholashning xalqaro standartlari nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning kelajakdagi akademik va professional muvaffaqiyatini ta'minlaydigan strategik vosita hisoblanadi. Ushbu standartlarni samarali tatbiq etish orqali ta'lim muassasalari o'z faoliyatini zamonaviy talablar va global standartlar darajasiga ko'tarishi mumkin

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages. Cambridge University Press, 2001.
2. Little, D. The CEFR and Language Teaching*. Oxford University Press, 2011.
3. Brown, H. D. Language Assessment: Principles and Classroom Practices. Pearson Education, 2004.
4. Bachman, L. F. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford University Press, 1990.
5. Richards, J. C., Rodgers, T. *Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
6. Hughes, A. Testing for Language Teachers. Cambridge University Press, 2003.
7. Harmer, J. How to Teach English. Longman, 2007.
8. Scrivener, J. Learning Teaching. Macmillan, 2011.
9. Ur, P. A Course in Language Teaching. Cambridge University Press, 2012.